

Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

Iwona Gawrycka

Zarządzanie ryzykiem nadużyć popętnianych przez beneficjentów środków UE

Materiały przygotowane na Konferencję IIA Polska

Warszawa 18-19 czerwca 2015 r.

NCBR.gov.pl

Instytut Audytorów
Wewnętrznych
IIA POLSKA

Zarządzanie ryzykiem nadużyć popęłnianych przez beneficjentów środków UE

Nadużycie finansowe a nieprawidłowości (1)

Nieprawidłowość – jakikolwiek naruszenie przepisów prawa wspólnotowego, wynikające z działania lub zaniechania ze strony podmiotu gospodarczego, które spowodowało lub mogło spowodować szkodę w ogólnym budżecie UE

art. 1 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r.

Nadużycie finansowe – umyślne działanie lub zaniechanie dotyczące:

- wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu UE;
- nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu;
- niewłaściwego wykorzystania takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane

Konwencja w sprawie ochrony interesów finansowych WE, sporządzona na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej

Nadużycie finansowe a nieprawidłowości (2)

Art. 297 § 1 KK

„Kto, w celu uzyskania dla siebie lub kogo innego, od banku lub jednostki organizacyjnej prowadzącej podobną działalność gospodarczą na podstawie ustawy albo od organu lub instytucji dysponujących środkami publicznymi – kredytu, pożyczki pieniężnej, poręczenia, gwarancji, akredytywy, dotacji, subwencji, potwierdzenia przez bank zobowiązania wynikającego z poręczenia lub z gwarancji lub podobnego świadczenia pieniężnego na określony cel gospodarczy, instrumentu płatniczego lub zamówienia publicznego, przedkłada podrobiony, przerobiony, poświadczający nieprawdę albo nierzetelny dokument albo nierzetelne, pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wymienionego wsparcia finansowego, instrumentu płatniczego lub zamówienia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.”

Zarządzanie ryzykiem nadużyć popęłnianych przez beneficjentów środków UE

Przykład 1

Uczelnia otrzymała dotację ze środków POKL na uruchomienie kierunku studiów. Cel – wykształcenie min. 60 absolwentów. Beneficjent we wnioskach o płatność składanych do NCBR rozliczał koszty prowadzenia studiów dla 16 uczestników (jednocześnie zapewniając o działaniach zmierzających do zwiększenia liczby studentów).

Podczas kontroli Beneficjent, mimo kilku wezwań, nie przekazał żadnych dowodów na potwierdzenie uruchomienia kierunku studiów w ramach projektu. W dokumentacji „uczestników” znajdowały się dokumenty aplikacyjne 16 osób. NCBR zwróciło się do tych osób z pisemną prośbą o wypełnienie i odesłanie do Centrum oświadczenia na temat podjęcia/niepodjęcia studiów na dofinansowanym kierunku. Z otrzymanych oświadczeń jednoznacznie wynikało, że osoby te nie studiowały u Beneficjenta (złożyły dokumenty aplikacyjne i nawet nie zostały poinformowane o wyniku rekrutacji na studia).

Zarządzanie ryzykiem nadużyć popęłnianych przez beneficjentów środków UE

Zarządzania ryzykiem nadużyć w projektach UE

Zarządzanie ryzykiem nadużyć popęłnianych przez beneficjentów środków UE

Zarządzania ryzykiem nadużyć w projektach UE (doświadczenia NCBR)

Zapobieganie:

- przejrzyste zasady konkursowe i procedury kwalifikowania projektów do dofinansowania,
- szkolenia dla beneficjentów z zasad kwalifikowalności kosztów, rozliczania projektów, kontroli (cyklicznie organizowane przez NCBR),
- kontrola ex-ante (badanie wiarygodności finansowej i potencjału do realizacji projektu przed podpisaniem umowy i wypłatą pierwszej transzy ➡ wymaganie wniesienia zabezpieczenia, ew. zmiana zaliczki na refundacje).

Wykrywanie:

- doskonalenie metodologii wyboru projektów do kontroli (wykorzystywanie w analizach ryzyka informacji z różnych źródeł, np. wyników uprzednich kontroli u beneficjenta),
- kontrole krzyżowe,
- podnoszenie świadomości opiekunów projektów w zakresie symptomów wystąpienia nadużycia (tzw. czerwonych flag) i szybkie przeprowadzanie kontroli doraźnych,
- kontrole merytoryczne.

Zarządzanie ryzykiem nadużyć popęlnianych przez beneficjentów środków UE

Zarządzania ryzykiem nadużyć w projektach UE (doświadczenia NCBR)

Korygowanie:

- raportowanie nieprawidłowości do IZ, OLAF,
- nakładanie korekt finansowych, odzyskiwanie środków finansowych wydatkowanych nieprawidłowo,
- w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa – zawiadamianie właściwego organu ścigania.

Analizowanie:

- analizowanie wyników kontroli pod kątem najczęściej występujących nieprawidłowości oraz nieprawidłowości skutkujących najpoważniejszymi skutkami finansowymi → doskonalenie wew. procedur nadzoru nad projektami oraz podejmowanie działań prewencyjnych

2015 r. – wprowadzenie **procedury zarządzania nieprawidłowościami oraz nadużyciami finansowymi** (opartej na zaleceniach KE) i dokonanie analizy ryzyka dla procedur stworzonych dla okresu 2014–2020 oraz wprowadzenie **procedur dotyczących przeciwdziałania korupcji**
ponadto

szkolenia pracowników w zakresie identyfikacji ryzyka nadużyć w projektach

Zarządzanie ryzykiem nadużyć popęłnianych przez beneficjentów środków UE

Kontrole prowadzone przez NCBR w liczbach:

	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Liczba projektów poddanych kontroli na miejscu	265	353	368
Liczba projektów, w których stwierdzono kwoty do zwrotu	19	28	32

W większości przypadków zwrot środków nastąpił w wyniku przeprowadzenia procedury administracyjnej.

Wszystkie dotychczasowe decyzje administracyjne, wydane na podstawie ww. kontroli, od których beneficjenci się odwołali, zostały utrzymane w mocy.

Zarządzanie ryzykiem nadużyć popęłnianych przez beneficjentów środków UE

Przykład

Beneficjenci – firmy X, Y, Z realizują projekty w ramach POIG. Łączna kwota kosztów kwalifikowanych to 69 mln zł.

Beneficjenci wzajemnie udzielili sobie zamówień, na ok. 100% kosztów kwalifikowanych: firma X jest głównym podwykonawcą w projektach firmy Y i odwrotnie, podwykonawcami w projektach firmy Z są firmy X i Y (informacje o tym zostały zawarte we wnioskach o dofinansowanie).

Firmy X, Y, Z były powiązane osobowo w momencie podpisywania umów o podwykonawstwo lub tuż przed wyborem podwykonawców – np. firma X wybrała firmę Y miesiąc po tym, jak prezes firmy X sprzedała udziały w firmie Y, którą ok. pół roku wcześniej założyła. Pozostałe oferty – również od firm powiązanych (np. ten sam adres siedziby, te same osoby udziałowcami itp.).

Wybrani podwykonawcy nie realizują sami powierzonych zadań, ale również je podzlecają. Podwykonawcy „ostateczni” – firmy powiązane osobowo z X, Y, Z.

Zarządzanie ryzykiem nadużyć popęłnianych przez beneficjentów środków UE

POIR – nowe zasady kwalifikowania kosztów (1)

1. Kontrola nad tym, komu są zlecane prace w ramach projektów

Podwykonawstwo części prac merytorycznych można zlecać wyłącznie uczelni publicznej, państwowemu instytutowi badawczemu, instytutowi PAN lub innej jednostce naukowej będącej organizacją prowadzącą badania i upowszechniającą wiedzę, o której mowa w art. 2 pkt 83 rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014r., która podlega ocenie jakości działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej jednostek naukowych, o której mowa w art. 41 ust. 1 pkt 1 i art. 42 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2014 r., poz. 1620), i otrzymała co najmniej ocenę B.

Zlecenie wykonania części merytorycznej projektu (podwykonawstwo) innym podmiotom niż wymienione w poprzedzającym akapicie możliwe jest wyłącznie po uzyskaniu pisemnej zgody IP.

2. Bardziej szczegółowe zasady ponoszenia wydatków zgodnie z zasadą uczciwej konkurencji

- minimalny zakres treści ogłoszenia ofertowego,
- doprecyzowanie kwestii powiązań między podmiotami.

Zarządzanie ryzykiem nadużyć popęłnianych przez beneficjentów środków UE

POIR – nowe zasady kwalifikowania kosztów (2)

3. Analiza ryzyka beneficjenta/projektu przed podpisaniem umowy (żądanie wniesienia zabezpieczenia)

Dofinansowanie wypłacane jest po ustanowieniu i wniesieniu przez beneficjenta zabezpieczenia należytego wykonania zobowiązań wynikających z umowy (np. weksel in blanco).

Zwrot zabezpieczenia nastąpi po upływie okresu trwałości projektu na pisemny wniosek beneficjenta.

4. Szersze uprawnienia kontrolne w umowach z beneficjentami

W przypadku udzielenia zamówienia dotyczącego realizacji części zadań projektu podmiotom trzecim w zakresie co najmniej 20% kosztów kwalifikowalnych, beneficjent zobowiązany jest do przedstawienia na żądanie uprawnionych instytucji kontrolnych, o których mowa w ust. 1, dokumentów związanych z rzeczywistymi kosztami ponoszonymi przez wszystkie zaangażowane podmioty na realizację prac objętych ww. zamówieniem. Powyższe dokumenty powinny jednoznacznie wskazywać zakres wykonanych prac oraz koszty ich wykonania, w tym koszty wszelkich marż występujących w umowach zawartych z wykonawcami i podwykonawcami.

Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

Dziękuję za uwagę

Iwona Gawrycka
Dział kontroli projektów NCBR
iwona.gawrycka@ncbr.gov.pl

NCBR.gov.pl

Instytut Audytorów
Wewnętrznych
IIA POLSKA